

Syrjinnästä vapaa koulu 26.3.2019

inari.saltevo@helsinki.fi

Hyvät Kollegat,

olette varmasti huomanneet kirkkaansiniset Syrjinnästä vapaa alue –merkit Norssilla. Minkälaisia tunnelmia niiden näkyminen on herättänyt? Pyytäisin että pohtisitte ja kommentoisitte minulle tätä, ja kertoisitte oppilaille kampanjasta LO/RO –tuokioissa keskiviikkona. Voitte esimerkiksi avata käsitteitä: mitä on yhdenvertaisuus? Mitä on syrjimättömyys?

Syrjinnästä vapaa alue -kampanja on oikeusministeriön ja yhdenvertaisuusvaltuutetun kaikenlaisen syrjinnän, kiusaamisen ja häirinnän vastainen tiedotuskampanja, jonka avulla organisaatiot ja työyhteisöt tuovat julki sitoutumisensa syrjimättömyyden periaatteeseen. Syrjinnästä vapaaksi alueeksi julistautuminen merkitsee syrjinnän vastustamista, siihen puuttumista sekä ihmisten yhdenvertaisuuden tunnustamista.

Julistautuminen on myös merkki työntekijöille, työnhakijoille ja asiakkaille siitä, että organisaatio toivottaa kaikki ihmiset tervetulleiksi riippumatta sukupuolesta, iästä, etnisestä taustasta, uskonnosta tai vakaumuksesta, mielipiteestä, terveydentilasta, vammaisuudesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta. Viesti on kannanotto niin oppilaille, työyhteisöllemme, vierailijoille, kuin myös tärkeä esimerkki opetusharjoittelijoille, sillä he rakentavat uutta koulukulttuuria meitä pidempään: meidät on sitoutettu toimimaan *myönteisten muutosten puolesta* (ops 2016, arvot). Myönteistä muutosta tarvitaan: Euroopan unionin perusoikeusviraston (Fundamental Rights Agency, FRA) teettämän tutkimuksen mukaan (2018) Suomi on EU:n yksi syrjivimpiä ja rasistisimpia maita.

Teema on ajankohtainen ja resonoi myös lukion uudessa opisissa (LOPS 2021) kohdassa Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus:

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Tärkeää, että ymmärrämme rasismien rakenteellisuuden, jotta tunnistamme sen, voimme puuttua siihen ja mikä tärkeintä: ennaltaehkäistä sitä. Rasismissa ei aina ole kyse tietoisesta tai julkilausutusta ulkomaalaisviasta tai syrjinnästä, tai äärimmäisyyksilleen vietyä teoksi muuttuneesta vihapuheesta. Puhetapoina ja ennakoasenteina purkautuvalle arkipäivän rasismien kokemukselle tyypillistä on rutiininomaisuus, toistuvuus, totunnaisuus, kyseenalaistamattomuus (mm. Philomena Essed, Amsterdamin yliopisto). Sitä kautta rasismia ylläpitävät luokitellut ja niihin pohjautuvat käytännöt ja teot näyttävät valtaryhmälle normaaleina ja yleisesti hyväksyttävänä (Myös: Anne-Mari Souto 2017). Kasvavalle lapselle rasismissa ei ole kyse vastakkainasettelusta eri etnisten ryhmien välillä, vaan siitä, että kaikkia pitäisi suojella rasismilta: myös sillä tavalla, ettei lapsista kasvaisi rasisteja. Eräs 9.luokkalainen sanoi minulle viime vuonna, että olisi toivonut, että hänen omaan rasistiseen puheeseen olisi puututtu aiemmin ja tehokkaammin.

Olen pitänyt vuoden sisään kaksi ryhmänohjausta rasismista koulun arjessa, niissä ei ole istumapaikat riittäneet. Myös tulevia opettajia kiinnostaa se, miten ennakoasenteita purkavaa koulukulttuuria rakennetaan, jotta meidän ei tarvitse selvittää rasistisia kiusaamistapauksia yksittäistapauksina, häivyttää rasismia monikulttuurisuuspuheen alle tai vähätellä rasismien kokemuksia. Itseäni hämmästytti myös keskusteluissamme ryhmänohjauksissa se, että aina on siellä täällä joku harjoittelija, jolle pitää selittää, miksi johonkin kulttuuriseen ryhmään kuulumaton ei voi käyttää sisäpiirin (alentavia) ilmauksia. Avasimme rasismien käsitettä: rasismia on valta- ja alistussuhteita tuottavia ajattelu- puhe- ja toimintatapoja, joissa jonkun yksilön tai ryhmän (oletettu tai väitetty) ominaisuus esitetään olemukselliseksi ja muuttumattomaksi (essentiaalisuus). Puhuimme myös paljon siitä, miten kohdata rasismia oppimateriaaleissa ja kirjallisuudessa, ja mm. miten suhtaudumme pulpetteihin rustattuihin hakaristeihin? Kuinka opettajina voimme tunnistaa itsessämme piilevät ennakkokäsitykset (unconscious bias), joka saa meitä esimerkiksi niputtamaan ulkonäöltään massasta poikkeavia oppilaita. Ja mitä voimme näille asioille tehdä.

Kutsun jokaisen työyhteisön jäsenen herkistymään oppilaiden kokemuksille itse eletystä tai lähipiiriä koskettaneesta rasismista, jos he itse haluavat niistä kertoa, sekä yhtä lailla tuulettamaan itse omia käsityksiään. Mistä minun ennakkoluuloni kumpuavat? Niputanko ihmisiä heidän ulkonäön/taustansa perusteella? Puhunko heidän suullaan vai olisiko parempi antaa heidän kertoa tarinansa itse? Alleviivaanko me-he –kategorioita kun minun pitäisi kohdella kaikkia inklusiivisesti ja antaa heidän määritellä itsensä itse ja raivata heille tilaa kertomaan oma tarinansa.

Suomen punaisella ristillä on käynnissä rasismien vastainen viikko, jota vietetään joka maaliskuussa. He ovat julistaneet inhimillisen kohtaamisen muistilistan. Ei haittaa, jos LO/RO:t näyttävät tämän keskiviikon tuokiossa: lukekaa ääneen ja pyytäkää oppilaita kommentoimaan toteutuvatko heidän arjessaan nämä muistilistan kohdat.

INHIMILLISTEN KOHTAAMISTEN MUISTILISTA:

Kunnioita jokaisen ihmisoikeuksia ja ihmisarvoa.

Kohtele kaikkia tasavertaisina ja ainutlaatuisina yksilöinä.

Anna kaikille tilaa kertoa tarinansa itse.

Ota huomioon erilaisuus, äläkä yleistä tai oletta.

Käytä arkikieltä, **kuuntele** muita ja kunnioita jokaisen rajoja.

Lähde: Vain ihmisiä -kampanja

Punainen Risti
Röda Korset

Toivon näin, että voisimme nostaa myös Helsingin Normaalityöön Yhdenvertaisuus.fi- sivuston kartalle merkiksi siitä, että olemme mukana Syrjinnästä Vapaa Alue –kampanjassa.

<https://yhdenvertaisuus.fi/ketka-ovat-jo-mukana->

Eteenpäin!

Inari

Luettavaa:

Carter, R.T., & Muchow, C. (2017) Construct validity of the race-based traumatic stress symptom scale and tests of measurement equivalence *Psychological Trauma: Theory, Policy, Research, and Practice* 9(6), 688-695

Essed, Philomena (1991): *Understanding everyday racism*

Mubarak, Nilsson, Saxén (2015): *Suomen Somalit*

Rastas, Anna (2007) : *Rasismi lasten ja nuorten arjessa*

Sinokki, Jani: *Mitä rasismi oikeastaan on ja miksi se on väärin?* Turun yliopiston blogikirjoitus 7.10.2016

Souto, Anne-Mari (2011 ja 2017): *Arkipäivän rasismi koulussa*